

## บทที่ 5

### สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง กระบวนการนำนโยบายศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไปปฏิบัติ : ศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระบวนการในการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติตามกระบวนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

การศึกษานี้เป็นการศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เน้นคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครนายก จำนวน 229 คน จากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครนายก 15 ศูนย์ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 229 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่กลุ่มการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครอบครัว สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว 1 คน นายกองดีการบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน และคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครนายก จำนวน 3 คณะ ๆ 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติร้อยละ (Percent) ส่วนข้อมูลคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ปฏิบัติงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงานในกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติ การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ด้วยค่ามัธยฐานเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติ การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานวิเคราะห์ความสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

## สรุปผลการศึกษา

### 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.3 และเพศชายร้อยละ 46.7 มีอายุอยู่ในช่วง 42-51 ปี มากที่สุด ร้อยละ 36.2 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 52-61 ปี ร้อยละ 31.4 และผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง 22-31 ปี จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 3.5 มีสถานภาพสมรสแล้ว มากที่สุด ร้อยละ 70.7 รองลงมา มีสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่ ร้อยละ 22.3 และมีสถานภาพโสด ร้อยละ 7.0 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุด ร้อยละ 55.5 รองลงมา ร้อยละ 44.1 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 0.4 มีการศึกษาระดับปริญญาโท

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 42.8 เป็นเกษตรกร มากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 25.8 เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และ ร้อยละ 1.3 เป็นลูกจ้างชั่วคราว มีตำแหน่งปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ร้อยละ 97.8 มากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 2.2 เป็นประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนาน 3 ปี มากที่สุด ร้อยละ 45.4 รองลงมา ร้อยละ 37.6 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนาน 2 ปี และมีระยะเวลาการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนาน 5 ปี น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 1.7

### 2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.43) รองลงมา คือ การติดต่อสื่อสาร การจัดเวทีประชาคมและการสร้างเครือข่ายครอบครัว การติดตามประเมินผล และการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย = 3.40 3.34 3.30 และ 3.22 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้าน

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีการปฏิบัติงานเพื่อชี้แจงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทุกระดับมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.48) รองลงมา มีการประชุมหาแนวร่วมในระดับ

ตำบล/อำเภอเพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และการประชุมเพื่อหาแนวทางของทำงาน ร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย = 3.44 และ 3.43 ตามลำดับ)

2. การติดต่อสื่อสาร มีการสื่อสารในนโยบายดังกล่าวที่จะนำไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ย มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.55) รองลงมา มีการสื่อสารประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ และ มีการสื่อสารบทบาทหน้าที่ในการสำรวจศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพครอบครัว สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส (ค่าเฉลี่ย = 3.52 และ 3.42 ตามลำดับ)

3. การจัดเวทีประชาคมและการสร้างเครือข่ายครอบครัว เพื่อมีจิตสำนึกร่วมกัน ในการสร้างเครือข่ายครอบครัวระหว่างผู้นำ/กลุ่ม/องค์กร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.45) รองลงมา มีการจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านการพัฒนา ครอบครัวในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมาจากการคัดเลือกผ่านเวทีประชาคม (ค่าเฉลี่ย = 3.35 และ 3.34 ตามลำดับ)

4. การสนับสนุน สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.30) รองลงมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน ด้านวิชาการ และหน่วยงานภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านวิชาการ (ค่าเฉลี่ย = 3.24 และ 3.23 ตามลำดับ)

5. การติดตามประเมินผล มีการประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการพัฒนา ศูนย์ครอบครัวในชุมชนร่วมกับองค์กรเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.44) รองลงมา มีการบันทึกกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และเห็นว่าศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสถาบันครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 3.40 และ 3.34 ตามลำดับ)

### 3. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว

การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.3) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการประชาสัมพันธ์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.36) รองลงมา คือ การถ่ายทอดความรู้ด้านครอบครัว การมีเครือข่ายการเฝ้าระวัง การจัดกิจกรรม และการหาทรัพยากรจากหน่วยงานอื่นมาสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย = 3.34 3.34 3.30 และ 3.16 ตามลำดับ)

#### เมื่อพิจารณาเฉพาะด้าน

1. การประชาสัมพันธ์ ประชาชนเข้าถึงช่องทางในการประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.45) รองลงมา มีประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างทั่วถึง และมีช่องทางการประชาสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพชุมชนและทรัพยากรที่มีในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 3.45 และ 3.32 ตามลำดับ)

2. การมีเครือข่ายการเฝ้าระวัง มีการแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบของแต่ละเครือข่าย เพื่อให้สามารถดูแลทุกครอบครัวในชุมชนได้อย่างทั่วถึงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.46) รองลงมา มีการกระจายข่าวสารของศูนย์ให้เครือข่ายทำหน้าที่การเฝ้าระวังได้สม่ำเสมอ และมีเครือข่ายการเฝ้าระวัง แก้ไขปัญหาครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 3.45 และ 3.37 ตามลำดับ)

3. การจัดกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.35) รองลงมา มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวอย่างต่อเนื่อง และประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อความเข้มแข็งของครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 3.34 และ 3.31 ตามลำดับ)

4. การถ่ายทอดความรู้ด้านครอบครัว มีการได้รับอบรมเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านครอบครัวได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.42) รองลงมา ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้จากการถ่ายทอด และมีโอกาสศึกษาดูงานครอบครัวเข้มแข็งเพื่อนำไปถ่ายทอดให้ชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.39 และ 3.36 ตามลำดับ)

5. การหาทรัพยากรจากหน่วยงานอื่นมาสนับสนุน มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.22) รองลงมา มีการเขียนโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุนการดำเนินงาน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐเพื่อขอรับการสนับสนุนทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย = 3.18 และ 3.15 ตามลำดับ)

#### 4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.90) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคด้านความร่วมมือมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.15) รองลงมา คือ งบประมาณและบุคลากร (ค่าเฉลี่ย = 2.89 และ 2.67 ตามลำดับ)

#### เมื่อพิจารณาเฉพาะด้าน

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านความร่วมมือ มีการขาดความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.19) รองลงมา มีการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.19 และ 3.18 ตามลำดับ)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานขาดความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 2.92) รองลงมา มีการขาดสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง มีความล่าช้า (ค่าเฉลี่ย = 2.92 และ 2.89 ตามลำดับ)

#### 5. การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติกับการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว

เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติกับการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว พบว่า กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีการปฏิบัติตามกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติในระดับมาก ก็จะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีระดับมากตามไปด้วย

#### 6. การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พบว่า การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานโดยมีทิศทางแปรผกผันด้านเชิงลบ ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจะน้อยลง

## 7. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

### 1. ความชัดเจนของนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า ข้าราชการเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวน 8 คน รู้ถึงสาเหตุและจุดกำเนิดของนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว : กรณีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ว่า มาจากภาครัฐที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ต้องการที่จะให้ครอบครัวเข้มแข็ง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนใหญ่มักมีปัจจัยด้านครอบครัว เข้าไปประกอบด้วยเสมอ เมื่อต้องการที่จะพัฒนาคนก็ต้องเริ่มพัฒนาที่ครอบครัวเป็นอันดับแรก และสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวต้องผลักดันนโยบาย ไปสู่ การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมทั้งระดับชาติและพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนขึ้นมาวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาครอบครัวในชุมชนต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือดูแลกันและกันได้ และเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม ให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยชุมชนมีการบริหารจัดการเองในรูปของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตลอดจนสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารงานและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนยังมุ่งเน้นในเชิงปริมาณ กล่าวคือ ต้องมีการจัดตั้งให้ครบตามจำนวนตามที่กำหนด และมีผลต่อการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ต้องชี้แจง ทำความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล) ให้เห็นถึงความสำคัญของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และต้องจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ได้ตามเป้าหมายของภาครัฐ

ส่วนเป้าหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ กลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ได้แก่ กลุ่มเด็ก เยาวชนก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวปกติกลุ่มครอบครัวที่มีปัญหา ทว่าในการปฏิบัติงานนั้น กลุ่มเป้าหมายมีมากกว่านั้น เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส

ในประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคณะทำงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า บุคคลทั้ง 8 มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะรับรู้และเข้าใจในลักษณะงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนต้องได้รับคำชี้แจง การอบรม สัมมนา และพัฒนาศักยภาพการทำงาน ทั้งจากส่วนกลางโดยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และส่วนภูมิภาค

โดยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก หลังจากนั้น คณะทำงานก็จะนำสิ่งที่ได้รับรู้รับทราบมาให้ คนอื่น ๆ ได้เรียนรู้งานร่วมกัน

## 2. การสนับสนุนของนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า ในระดับนโยบาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตั้งใหม่ให้ 20,000 บาท และการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเดิมให้งบดำเนินงาน 10,000 บาท สำหรับเหตุผลที่ให้งบประมาณจำกัดเพราะว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอยู่ภายใต้การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล

ในระดับปฏิบัติการ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน นอกจากได้รับงบประมาณจากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ก็ให้การสนับสนุนด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เป็นหลัก และมีกำลังคนช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงาน

สำหรับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ประชาชนและเครือข่าย พบว่า ส่วนใหญ่งานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะถูกบรรจุลงในแผนพัฒนาฯ 3 ปี ในแต่ละท้องถิ่น และหากคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลงานโดดเด่นชัดเจน ก็จะถูกบรรจุลงในแผนข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล

องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลบางแห่ง ให้ความสำคัญต่อศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นกลไกหลักในการพัฒนาชุมชน มิได้จำกัดเฉพาะเรื่องครอบครัวอย่างเดียว ทว่ายังรวมถึงการดูแลกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ด้วย

ระยะแรกของการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ต้องมีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนด้วย และเมื่อประชาชนเห็นความสำคัญของงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนก็จะให้ความร่วมมือ

ส่วนการร่วมมือจากเครือข่ายที่สนับสนุนมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน แม้ว่าหน่วยงานในระดับนโยบายจะดำเนินการเป็นตัวอย่างแล้ว แต่ก็ยังล่าช้าในการทำงาน จำเป็นต้องหาเครือข่ายเพิ่ม ฉะนั้น คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่จะมีตำแหน่ง หน้าที่ บทบาทอย่างอื่นทับซ้อนในลักษณะ “สวมหมวกหลายใบ” แต่ทว่าด้วยบทบาท

หน้าที่เหล่านี้ ก็สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการแสวงหาเครือข่ายในการทำงาน หรือการสร้างเครือข่าย ครอบคลุมใฝ่กว้างด้วยเช่นกัน

### 3. ความซับซ้อนของการบริหาร

จากการศึกษา พบว่า นโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว : กรณีศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ขั้นตอนของการปฏิบัติตามนโยบายไม่มีความยุ่งยาก เพราะเป็นงานที่ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติอยู่แล้ว และสามารถประยุกต์ และปรับปรุงแนวทาง/ หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานที่หน่วยงานระดับนโยบายกำหนดไว้ในเบื้องต้น เพื่อเอื้อต่อความเหมาะสมในพื้นที่ปฏิบัติงาน

ในประเด็นเกี่ยวกับอุปสรรคการปฏิบัติงานตามนโยบาย จากการศึกษา พบว่า อุปสรรคของการปฏิบัติงานตามนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัว : กรณีศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชนที่พบมากที่สุดคือ งบประมาณ กำลังคน ประสานงานที่มีลักษณะข้ามหน้าข้ามตาขององค์การบริหารส่วนตำบลและการมิได้รับการตอบสนองเต็มที่ในด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแต่ละแห่ง

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีลักษณะทับซ้อน อันหรือรับผิดชอบหลายด้าน บทบาทหลายองค์กร ก่อให้เกิดการสับสนภาระหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ไม่สามารถทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพได้ แต่หากสามารถบูรณาการบทบาท หน้าที่หลายตำแหน่งที่ทับซ้อนกันได้ ก็สามารถนำมาผนวกทำงาน ร่วมกันได้

### 4. สิ่งจูงใจของการปฏิบัตินโยบาย

จากการศึกษา พบว่า งานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นงานจิตอาสา หรืออาสาสมัคร มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชนเอง เป็นการทำงานแบบรวบยอด ไม่ต้องไปทำทีละเรื่อง ไม่มีกาให้รางวัลหรือเงินเดือนเป็นสิ่งตอบแทน แม้ว่าบางองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องการจะสนับสนุน แต่ก็ไม่มีกฎระเบียบรับรองให้ปฏิบัติได้ ดังนั้น คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชนที่เข้ามาทำงานนี้ต้องสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องมีใจอาสาพร้อมที่ทำงานนี้ เพราะผลประโยชน์จะตกอยู่กับชุมชน เป็นผลประโยชน์ส่วนรวม และมีข้อน่าสนใจ ในประเด็นนี้ คือ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสามารถเป็นฐานเสียงของประชาชนและเป็น สิ่งจูงใจคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนปฏิบัติให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยเช่นกัน

### 5. การจัดสรรทรัพยากร

จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรของกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบัน ครอบครัวยุไปปฏิบัติ : กรณีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครนายก จำเป็นต้องอาศัย

องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เป็นหลัก ซึ่งจะทำให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการได้มากขึ้น

หนึ่ง ในบางพื้นที่แม้จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแล้ว แต่มิได้จัดงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลชัดเจนเฉพาะเป้าหมายครอบครัว แต่มีลักษณะที่ปนกับงบประมาณส่วนอื่น การจัดกิจกรรมจึงไม่ใช่เฉพาะด้านครอบครัวเท่านั้น ทว่า ยังรวมถึงกิจกรรมผู้สูงอายุ ผู้พิการ ด้วย

เมื่อมีทรัพยากรจำกัด องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล จะจัดลำดับความสำคัญ จำเป็นของแต่ละโครงการ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวจึงมีวิธีการในการจัดกิจกรรมศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแตกต่างกันไป เช่น จัดกิจกรรมเท่าที่มีงบประมาณจำกัด/ออกค่าใช้จ่ายกันเอง/ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ/นำกิจกรรมศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเข้าร่วมกับกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลจัด มีการใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและศาสนา เป็นฐานในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

### ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานในกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบันครอบครัวไปปฏิบัติ : ศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในแต่ละระดับ เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ดังนี้

#### ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้มีความชัดเจนมากกว่าที่ระบุไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้าง รูปแบบของครอบครัวที่มีลักษณะที่หลากหลายและเป็นพลวัต ทั้งนี้เพื่อความสะดวกต่อการปฏิบัติงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
2. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรจัดทำฐานข้อมูลครอบครัวและศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เป็นระบบ โดยให้สามารถนำไปเชื่อมโยงในแต่ละหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายและศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้
3. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้มีคุณภาพตามจำนวนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ดำเนินงานมาแล้ว

โดยมีการจัดอบรม สัมมนา ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจด้านครอบครัว เพื่อให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน

4. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการสำรวจรูปแบบการจัดกิจกรรมของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในแต่ละพื้นที่ และนำมาประมวลจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ในพื้นที่ของตนได้อย่างเหมาะสม

5. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรมีนโยบายที่สนับสนุนโครงการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้มีการบูรณาการดำเนินงานร่วมกับโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว หรือโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้เกิดเครือข่ายพันธมิตรครอบครัวในการพัฒนาสถาบันครอบครัว

### **ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก**

1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งงบประมาณทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนแก่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และพัฒนาศักยภาพของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ให้สามารถเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานนั้น ๆ

2. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรคัดเลือกคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจนและไม่ทับซ้อนกับบทบาทอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพและเป็นแกนหลักในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรมีแผนงาน/โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร ให้มีความรู้ในการติดตามและประสานงานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

4. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรเป็นผู้ประสานงานและส่งเสริมให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาครอบครัว โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในการจัดกิจกรรมพัฒนาครอบครัว

5. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรจัดโครงการประกวดศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนดีเด่น เพื่อประชาสัมพันธ์และกระตุ้นการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

6. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรร่วมกับเครือข่ายศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

7. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ควรจัดทำระบบข้อมูล สถิติ เกี่ยวกับสถานการณ์ครอบครัวและผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนางานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

### **ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการทำแผนงาน/โครงการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ครอบคลุมทุกวัย ทุกเพศ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ ประชาสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม

### **ข้อเสนอแนะต่อคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน**

1. คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ควรแสวงหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยจากการสำรวจแหล่งงบประมาณในพื้นที่ด้วยข้อมูลที่ได้จากส่วนกลาง จังหวัด หรือที่ตนเองได้มา และเขียนโครงการเสนอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2. คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ควรจัดทำฐานข้อมูลครอบครัวและการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแห่งอื่นได้

3. คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ควรมีผู้ติดต่อประสานงานที่ชัดเจน จากการคัดเลือกของคณะทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการประสานงานทั้งจากจังหวัดและศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแห่งอื่น

4. คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ควรชี้แจงกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ประชาชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

5. คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ควรมีคณะทำงานย่อยที่มีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อเป็นแกนหลักในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้งนี้เพื่อลดภาระการทำงานหลายด้านจนปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้ไม่เต็มที่

### ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมและความคาดหวังของประชาชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแบบเดิมที่ดำเนินงานอยู่กับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแบบใหม่ที่ยูนิเซฟให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

3. ศึกษาความต้องการของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน